

В основі методики стимулювання пізнавального інтересу учнів до біології лежить поєднання урочної та позакласної діяльності школярів. На уроках біології пізнавальна інформація про лікарські рослини знаходить застосування у формі розповіді вчителя, підготовлених учнями повідомленнях, проведених дидактичних ігор.

Гурткова робота дозволяє розширити стимулюючий вплив знань про лікарські рослини за рахунок збільшення частки самостійних пізнавальних дій учнів, урізноманітнення форм практичної діяльності. Вивчення лікарських рослин на факультативних заняттях стимулює інтерес учнів до процесу засвоєння та самостійного пошуку біологічних знань і цим самим сприяє формуванню пізнавального інтересу як особистісної риси характеру учня.

Отже, вважаємо, що використання відомостей про лікарські рослини на уроках та в позакласній роботі з біології дає можливість стимулювати інтерес школярів до біології як науки та лікарських рослин як біологічних об'єктів, що мають важливе практичне значення.

Література

1. Зінченко Л. Ф. Пізнавальний інтерес та формування його під впливом знань про лікарські рослини на уроках біології / Л. Ф. Зінченко // Біологія. – 2006. – №14. – С. 17 – 23.
2. Постернак Н. О. До питання про актуальність формування в учнів знань про лікарські рослини / Н. О. Постернак // Наукові записки: Зб. наук. пр. – К.: НПУ, 1998, Вип.4. – С. 40 – 42.
3. Роман Л. В. Актуальність вивчення у шкільному курсі біології лікарських рослин / Л. В. Роман // Матеріали Всеукраїнської конференції «Актуальні проблеми вивчення природничо-географічних дисциплін у загальноосвітніх закладах України». – Київ, 2009. – С. 112.

НАВЧАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ СТЕЖКИ — ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

*В.С. Кавчак
Дрогобич, Україна*

Урбанізація населення, високі темпи життя, сучасний рівень комп'ютеризації привели до обмеження спілкування з природою, як дорослих, так і дітей. Школярі, навіть сільські, отримують значну кількість теоретичних знань про навколишнє середовище і в той же самий час не мають можливості на практиці застосувати свої знання «наодинці з природою». В результаті з дитячих років недостатньо формується самодіяльна культура поведінки в природному середовищі. Це накладає відбиток на ставлення дитини до природи, на стереотипи її поведінки в подальшому дорослому житті.

Багато сучасних методистів розглядають екологічні стежки, як один з найбільш ефективних засобів повноцінного спілкування з природою, які виконують оздоровче, рекреаційне, просвітне та навчально-виховне значення [4]. Крім того, екологічні стежки можуть дати значно більше, а саме: спілкування з природою стимулює спостережливість, зацікавленість, формування активної життєвої позиції в природоохоронній роботі.

Вперше поняття «природна» або «екологічна» стежка з'явилося в США і не пов'язувалося зі школою. На початку XX століття лісничий Бентон Маккей запропонував заснувати щось ніби «заповідника для пішоходів» — покласти стежку по Аппалачинському хребті. До 1922 року пішохідна стежка через всі Аппалачі від штату Мен на північному заході до Джорджії на південному сході була готова, довжина її склала 3300 км і відразу ж вона стала улюбленим місцем відпочинку і спілкування з природою для багатьох американців сходу США.

Згодом подібні стежки стали виникати в національних парках Америки: складні і прості для проходження, довгі і короткі. Найбільш відомі з великих стежок — «Континентальна стежка» в Скелястих горах і «Тихоокеанська» на західному побережжі США. Такі ж стежки стали створювати в інших країнах світу: Канаді, Франції, Великобританії, Швеції, Швейцарії, Кенії, Індії, Японії і ін..

Більше 25 років йде робота із створення учбових стежок в національних парках Польщі (Біловезькому, Кампінському, Бабьгорському) та ін. Цікавий також досвід організації стежок природи, накопичений у Німеччині.

У Росії ще до революції, у 1916 році, в Криму, за 7 км від Судака уздовж скель була вирубана пішохідна стежка. Її називають «Голіцинською», оскільки її створення проводилося за вказівкою князя Л.С. Голіцина. Стежка прокладена таким чином, що відвідувач може ознайомитися з багатьма природними об'єктами виняткової краси і унікальності.

Широке розповсюдження учбових і учбово-пізнавальних стежок у СРСР розпочалося у 60-х роках. Ініціатором їх став гурток охорони природи у м. Тарту (Естонія) [3].

У наш час екологічні стежки в Україні функціонують у складі національних парків й продовжують набирати популярності як новітня форма шкільного навчально-виховного процесу.

Аналіз кращого педагогічного досвіду організації навчальних екологічних стежок показує, що в Україні вони стають популярною формою екологічної освіти і виховання школярів, учнів ліцеїв, студентів коледжів та вишів; мають широке географічне розповсюдження, проходять як по сільській

місцевості, так і в містах [1;2].

Навчальна екологічна стежка може створюватись на власній території школи, гімназії, ліцею, позашкільного або дошкільного дитячого закладу, де є певні насадження: квітники, сад, дендрарій, навчально-дослідна ділянка та інші рукотворні або природні об'єкти (гніздо лелеки, колонія граків, кормові та гніздові майданчики для звірів та птахів, ентомологічний мікрозаказник тощо).

Екологічні стежки якнайкраще підходять для науково-дослідницької роботи школярів. Головне, щоб було створено відповідні зупинки, які б забезпечили методичну основу маршруту, до якої входять методика проведення екскурсії та показу об'єктів стежки, планування рекреаційного навантаження.

Головним завданням екологічної стежки «Дивосвіт природи Прикарпаття», розробленої нами у селищі Битків і селі Пнів Долинського району Івано-Франківської області, є формування екологічної культури учнівської молоді. Ця стежка дає можливість на практиці використовувати здобуті у курсі біології знання, що забезпечує практичний підхід до формування екологічної свідомості. Вона має великі можливості для пошуково-дослідницької і природоохоронної роботи школярів. Розроблені й апробовані нами дослідницькі завдання включають у себе фенологічні спостереження, вивчення видового складу флори і фауни, стану ценопопуляції, ґрунтового шару, дослідження органолептичних властивостей води різних водойм, оцінювання стану атмосферного повітря методом фітоіндексацій та ін. Учні пропонуються прийняти рішення щодо збереження екологічної рівноваги в довкіллі, обговорити реальну екологічну ситуацію в лісі чи на вулиці, зробити експертні очікування, практично розв'язати проблему.

Експериментальне дослідження впливу розробленої нами дослідницької діяльності 9-класників на навчальній екологічній стежці «Дивосвіт природи Прикарпаття» показав, що вона має позитивний вплив на формування пізнавального інтересу до біології. Це проявилось на успішності з біології в цілому. Якщо рік тому, до експерименту, у 8 класі середній бал учнів з біології становив 7,7, то у 2014 р. середній бал з біології у тому ж таки, тепер 9, класі становить 8,1, що на 0,4 бала вище. Тому можемо стверджувати, що:

1. Організація навчальної екологічної стежки, екскурсійної роботи на ній вирішує багато педагогічних проблем: допомагає учневі реалізуватися як творчій індивідуальності; розвиває творчу думку та навички роботи з додатковою літературою; допомагає вирішити проблеми практичної орієнтації учнів. У школярів з'являється впевненість у своїх силах, а досвід практичної діяльності знадобиться не тільки в самонавчанні, а і в подальшому житті;

2. Навчально-екологічну стежку слід використовувати: освітньо (з учнями 4-11 класів для доповнення-вивчення або закріплення відповідних тем уроку; для проведення гурткових занять); освітньо-пізнавально (для проведення практичних природоохоронних робіт, екологічних тренінгів; для проведення тематичних та загально-оглядових екскурсій; для проведення навчально-виховних, ігрових екскурсій (з дітьми дошкільного віку та учнів 1–4 класів);

3. Для організації практичних занять під час екскурсій на стежці важливо застосовувати різноманітні новітні методи навчання: інтерактивні, евристичні, рефлексивні, візуальні, сугестивні;

4. Навчально-екологічна стежка має велике значення у роботі з обдарованими дітьми. Слід передбачати, щоб кожне заняття на її маршруті викликало у дітей необхідність проявляти свої таланти, свою обдарованість.

Література

1. Бойко М.Ф. Використання екологічних стежин для екологічної освіти студентів / М.Ф.Бойко // Екологічна освіта і виховання: матеріали Всеукр.наук.-практ. конф. – К., 2000. – С.181-185.
2. Волошин І.М. Екологічне виховання молоді під час практик, туристичних походів, масовий видовищ серед природи // Біологія і хімія в школі. – 2012., – №3. – 115-120.
3. Гончаренко Г.Є. Екологічна стежка – одна із форм природоохоронної роботи: навч. посібник / Гончаренко Г.Є., Совгіра С.В. Тімець О.В., Козинська І.П., Бабій Ю.О., Ситник О.І. – К.: Інтерлінк, 2004. – 56 с.
4. Коваленко Л., Попова О., Ужевська С. До методики організації екологічних стежок // Біологія і хімія в школі. – 2003. – с.45-47.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛЯРІВ

*П.С. Кириленко
Полтава, Україна*

В дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім — Батьківщина.

Л. Костенко

*Любїть Україну у сні й наяву, вишневу свою Україну,
красу її вічно живу і нову і мову її солов'їну.*

В. Сосюра

Патріотичне виховання підрастаючого покоління завжди було одним з найважливіших завдань